

Patron

čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor

3/2017 (28. ročník)

OBSAH VYDÁNÍ PATRON 3/2017

Úvodní slovo	3	Porscheho pomník září po letech novotou	18
Wenzerichův pomníček se nebyvale zaskvěl	4	Památník smíření v Raspenavě	20
Putování po svazích Šépiej Góry	9	Kříž Práce - ochránce ruprechtických lomařů	22
Obnova nápisu na Ptačím kameni	13	Historie hodkovických domů, 2. díl	24
Památka U Pánaboha nad Hlídači Koutu	14	Děje se v Jizerských horách	30

Spolkový výlet do okolí Šepiej Góry - zastavení u pomníku Hirta a Christa, foto Otokar Simm

Gahlerův kříž byl po krádeži znovu obnoven 29. září 2017, foto Libor Bednařík

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Fotografie, která doplňuje tento text, zachycuje nejnovější podobu Gahlerova kříže u Nové Louky. Kříž, odstraněný v polovině minulého století, se Spolkem Patron ve spolupráci s Lesy ČR podařilo obnovit v loňském roce. Bohužel neuplynul ani rok a neznámý vandal jej poškodil a odizil. Ihned bylo jasné, že opětovné obnovení kříže je otázkou spolkové prestiže a vzkazem všem případným škůdcům, že záchranu drobných památek Jizerských hor nevzdáváme. Znovuzrozený kříž byl na Nové Louce členy Spolku Patron postaven 29. září letošního roku a opět těší všechny slušné návštěvníky Jizerských hor.

Během letních dní jsme skutečně nezaháleli. Opravit se podařilo Wenzrichův pomník a památku Porscheho smrti, členové spolku mají zásluhu na opravě památky U Pánaboha a prokoukl i Ptačí kámen v Proseči nad Nisou. Spolek Patron během léta uspořádal dva výlety a instaloval stálou spolkovou expozici v reprezentativních prostorech Vily Schowanek v Jiřetíně pod Bukovou. Podrobnosti o všech akcích najdete v jednotlivých článcích tohoto vydání.

Všem členům i přátelům, kteří během léta jakkoliv přiložili ruku k dílu, patří velký dík.

Výbor Spolku Patron

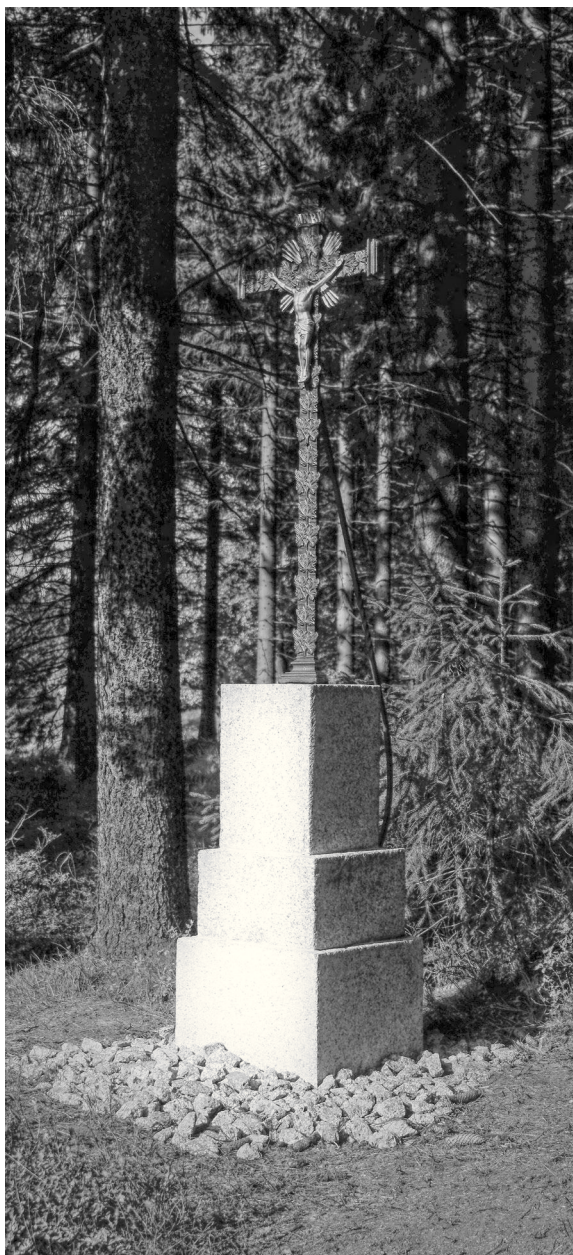

Foto Otokar Simm

Wenzerichův pomníček se nebývale zaskvěl

Otokar Simm

8. červenec 1961 – rozvalený pomníček
je sestaven, foto Miloslav Nevrlý

nahoře nacházel, je již dávno pryč. Chtěl bych tento pomníček (s pomocí přátel!) znovu postavit, a to v dubnu nebo květnu 1965.“ Emil ale žádné pomocníky nenašel, a sám nebyl s to nejtěžší vrchní část vyzvednout do potřebné výšky. Proto odložil prostřední pískovcový kvádr za pomníčkem, kde čekal nepoškozen až do nedávna. V dopise dále prosí Miloslava Nevrlého o zhotovení česko-německé tabulky. To se také stalo.

Počátkem letošního roku navrhl Herbert Endler zařadit mezi hlavní spolkové akce opravu „Wenzericha“. Nápad se ujal a již 2. dubna 2017 navrhovatel zajistil zdokumentování současného stavu. Pak už jsme mohli přistoupit k přípravě a vlastní práci.

Po předchozích přípravách zahájili členové Spolku Patron v pátek 4. srpna 2017 opravu Wenzerichova pomníčku, který připomíná nehodu Floriana Krauseho, přezdívaného Wenzerich. V údolí Smědého najdeme při zeleně značené turistické cestě mezi Sedmitrámovým mostem a Zadní Studánkou. Krause v těchto místech přišel 19. března 1866 o život při svážení dřeva. Osudným se mu stal úder ojí dřevařských saní s následným těžkým otřesem mozku. Tak je to úředně zapsáno v matrice.

Zřejmě po druhé světové válce byla i tato památka rozvalena. O opravu se postaral Miloslav Nevrlý, který v knize *Připomínky zaslých časů* píše: „*S mým přítelem Otou Veselým jsme jej znovu 8. července 1961 vztyčili (byl jsem tehdy mladší a silnější než dnes) a vyfotografovali, ale znovu jej později kdosi shodil.*“

O další opravu se postaral Emil Novák v roce 1965. V dopise z 21. září 1964 psal Miloslavu Nevrlému: „*Kříž, který se dříve*

Během prvního srpnového pátku členové spolku nakloněný pomníček kompletně rozebrali a všechny tři díly zbavili lišejníků a mechů. Vyhloben byl základ a v něm vybetonována nová základová deska. Bez toho by nebylo možné pomníček srovnat. Sejmuta byla současná tabulka s nápisem a z pískovce byly odstraněny zbytky hřebíků a šroubů. Restaurátorka ošetřila všechny díly speciálním roztokem.

Obnova pokračovala 11. a 18. srpna, kdy se několika silným a šikovným mužům ze Spolku Patron podařilo sestavit Wenzerschův pomníček do původní podoby. Nyní je opět složen ze žulového soklu a pískovcového prostředního a vrchního bloku. Všechny tři části jsou nově spojeny ocelovým čepem. Aby bylo usazení možné, bylo nezbytné vyzvednout nejtěžší vrchní blok do výšky asi 75 cm a nasednout ho na připravený čep. Asi není třeba zdůrazňovat, že šlo o náročnou akci. V závěru se dostavil i Pavel Koňářík, jemuž bylo zadáno namalování dvou obrázků. Horní zobrazuje sv. Šimona, jenž je – mimo jiné – i patronem dřevařů a lesních dělníků, spodní pak znázorňuje svázeče dřeva a nese i česko-německý text.

Pomníček byl nyní připraven pro odborný restaurátorský zásah. Vanesa Trostová opravila a doplnila poškozené a chybějící pískovcové části a na vrchol památky umístila 25. září křížek, který vykoval oldřichovský kovář Jan Moravec. Nakonec byly 13. října upevněny i připravené obrázky.

Ze členů spolku se na vlastní opravě podíleli Libor Bednařík, Zdeněk Buriánek, Herbert Endler, František Golis, Jiří Herčík, Jan Preisler a Ota Simm. Další pomáhali organizačně. Všem, kteří jakkoliv k opravě přispěli, patří dík.

7. září 1999 – pomníček je složen pouze ze dvou dílů, foto Bohumil Horáček

4. srpen 2017 – demontáž památky začíná, foto Otakar Simm

Slavnostní představení obnoveného Wenzerichova pomníčku veřejnosti a požehnání hejnickým farářem Pavlem Andršem bylo naplánováno na sobotu 21. října 2017 od 14 hodin. Asi nám byl příznivě nakloněn i sv. Petr, neboť počasí přítomným přálo. První z nich se u pomníčku scházeli již od 13. hodiny. Seshora i zespoda přicházeli členové Spolku Patron a postupně i mnoho dalších zájemců. Dostavili se místní patrioti, turisté, horolezci, znalci a badatelé, prostě milovníci Jizerských hor a drobných památek ze široka daleka, dokonce i z Německa a Rakouska. Postupně přišlo přes 80 účastníků všech věkových kategorií. Rádi jsme mezi sebou přivítali hejnického faráře Pavla Andrše.

K čestným hostům patřil Ekkehard Seeliger z Bautzenu, který se rozhodl podpořit opravu pomníčku významnou částkou. Přivedl jej mezi nás Albrecht Kittler z Herrnhutu, jeho bratranec, autor jedinečné monografie o Rudolfu Kauschkovi.

Za čestnou a symbolickou považujeme účast hraběnky Agathe M. Széchényi s bratry Jenöm a Sándorem, pravníků Franze Clam-Gallase. V době, kdy k nehodě dřevaře Floriana Krauseho došlo, patřily okolní lesy a pozemky právě tomuto rodu. Významných hostů ale přišlo mnoho a jmenovat jen některé z nich by nebylo fér. Uvést všechny zase neumožňuje rozsah tohoto příspěvku.

18. srpen 2017 – po desetiletích je pomníček znovu kompletní, foto Herbert Endler

Slavnostní setkání uvedl a hosty za Spolek Patron přivítal Milan Poláček, načež Herbert Endler promluvil o minulosti pomníčku, proč zde byl postaven, jak byl ničen a zase opravován. Poté pater Andrš poprosil Boha, aby seslal požehnání na toto místo a to se stalo posilou pro každého, kdo tudy prochází. V další části Herbert Endler seznámil přítomné s průběhem poslední opravy a závěr s poděkováním všem účastníkům patřil opět Milanu Poláčkovi.

Do dalšího čísla časopisu připravujeme příspěvek věnovaný nehodě Floriana Krauseho.

Chronologický přehled dosavadních oprav

8. 7. 1961 – Miloslav Nevrlý a Ota Veselý provedli první známou poválečnou opravu rozvaleného pomníčku. Pomníček zanedlouho opět někdo shodil.

4. 7. 1965 – Emil Novák sestavil znovu pomníček a připevnil novou tabulku, kterou zajistil Miloslav Nevrlý s pomocí Rudolfa Horáka, jenž napsal česko-německý text. Emilio si zapsal, že to „byla těžká dřina“.

13. 5. 1982 – E. Novák nahradil zkorodovanou a kameny poničenou tabulku novou měděnou. Zhotovil ji Jiří Fára z Libverdy. Poškozené části opravil cementovou kaší.

25. 9. 1987 – Herbert Endler našel tabulku spadlou na zem, což oznámil E. Novákovi. Tabulku téhož roku upevnili s Gerhardem Kutnarem a manželi Zítkovými zpět na pomníček.

13. říjen 2017 – obnova památky je téměř u konce, foto Herbert Endler

Putování po svazích Sępiej Góry

Milan Poláček

Jakmile redakce Patrona přijala můj slib, že se pokusím vytvořit příspěvek o výpravě, kterou spolek uspořádal letošního šestadvacátého srpna do okolí polských lázní Świeradów, začal jsem přemítat, kde k jeho sestavení vezmu inspiraci. Ani ne proto, abych popsal místa, která jsme navštívili (o nich, koneckonců, více na <http://web.spolekpatron.cz/spolkovy-vylet-na-kamenicky-hrbet/>), ale především pro vyjádření příjemné atmosféry, která nás celý den provázela. Až dnes ráno mi pomohla náhoda: bylo totiž stejně slunečno po dešti jako onen letní den. Vzpomínky proto přicházejí lehce, jedna za druhou...

Nejdřív si vybavuji, jak mne napadlo ohlédnout se zpět tam, kde se na jihozápadním úbočí Sępiej Góry jedna ze świeradovských ulic změnila v lesní cestu. Naskytl se mi severní pohled na Smrk a Stóg Izerski, jejichž majestátnost a strmost mi vždy

Polední odpočinek nedaleko bývalé Kesselschlossbaude

Zastavení u Traupeho kříže

připomínala spíš sousední Krkonoše. Ta scenérie se pranic nepodobala táhlým hřbetům Jizerek, které vídám od jihu, ze svého domova. V potu tváře (skutečně, kvůli odpařující se vlhkosti nám téměř stále bylo jako v prádelně) jsme zanedlouho došli k pomníkům lesníků Hirta a Christa. Jak jen okolní břízy a modříny povyroستly od doby, kdy jsem ono místo navštívil naposled! Mimochodem, tam poprvé někteří z nás neudrželi na uzdě svou houbařskou vášeň, takže fotografům dalo dost práce pořídit společný snímek.

O pár kilometrů severněji, na samém konci Kamenického hřbetu, jsme viděli asi největší zajímavost dne: někdejší rekreační komplex Kesselschlossbaude, který za druhé světové války údajně sloužil jako jedno ze středisek projektu Lebensborn (to na jednu z ruin sice kdosi napsal barvou, ale žádný hodnověrný zdroj to dosud nepotvrdil). Kdybychom si ovšem před tím neprohlédli dobové snímky, těžko by nás ruiny, hustě prorostlé vegetací, dokázaly přesvědčit, že kdysi byly vzkvétajícím výletním místem. Také blízká Skalka zamilovaných podněcovala naši fantazii: kolik

toužících dvojic již na jejím povrchu zvěčnilo své city?

Jakmile jsme se dostali k Sofiinmu kameni na jižním úbočí Šępiej Góry, nejen že se nám otevřel výhled do údolí Kwisy, ale naše hlavy ztropila i dešťová přeháňka. Jako by nám příroda chtěla říci: dnes tu nejste kvůli mým darům (někteří jedinci mezitím stačili naplnit houbami všechny možné batohy, tašky i sáčky), soustřeďte se na památky. Vedoucí výpravy proto „zatroubil ke zteči“ vrcholu Šępiej Góry, na níž prý bývala pohanská svatyně.

Sestup zpět k lázeňskému městečku byl poměrně rychlý, třebaže turistická cesta, vedoucí kolmo k vrstevnicím, množstvím výmolů připomínala tankodrom. Její správce očividně nevyvíjí nejmenší snahu maskovat, že se ten hluboký, křivolaký a stále se rozšiřující úvoz za deště mění v koryto potoka. K Janově skále nás ovšem posléze zavedla pohodlná cesta, která jihovýchodním směrem téměř kopíruje šestisetmetrovou vrstevnici, aby nakonec vyústila v horní části Świeradówka. Z oné vyhlídky jsme ještě naposledy mohli obdivovat úžasnou scenérii této části Jizerských hor.

Nově objevený patník s letopočtem v blízkosti Wenigerova pomníku

I pro cestu domů jsme zvolili Sudetskou silnici, na níž nešlo odolat zastávkám u Wenigerova pomníku a Traupeho kříže. K prvně jmenovanému jsme postupovali z parkoviště u bývalé Ludwigovy boudy jižním směrem, kolem malých vodních nádrží. Právě když jsme je míjeli, kohosi z nás napadlo podívat se vlevo do hustého smrčí. A tam, jaký div, stál dosud neobjevený, asi půl metru nad zem čnící obelisk (spíš patník) se stejným letopočtem, jaký nese právě Wenigerův pomník. Okamžitě se rozpoutala živá debata, zda spolu obě památky souvisejí.

Poslední zajímavost, kámen s údajem o nadmořské výšce ve stopách, jsme viděli nad Jakuszydami. Tam, kde ze silnice uhýbá ostře cesta, vedoucí dál severním úbočím hory Babiniec, trůní na svahu v borůvčí, které skrývá dosud zachovalé kamenné přístupové schodiště. Slova našeho průvodce, že stejných zaměřovacích bodů je zde rozseto víc, možná někdy příště vyvolají další výpravu do Jizerských hor.

Fotografie k článku Otokar Simm

Výškový kámen nad hlavní silnicí nedaleko Jakuszyd

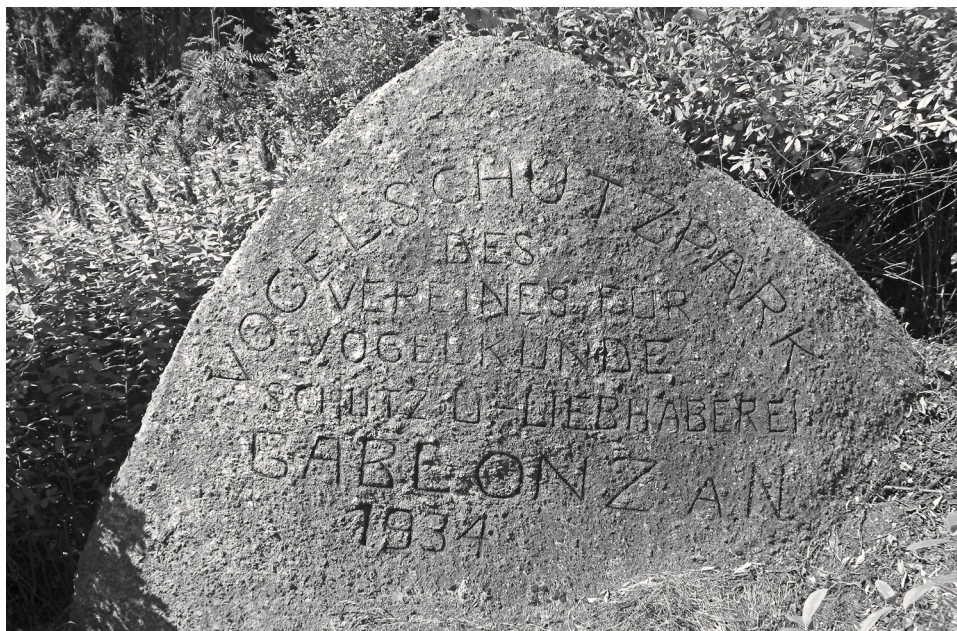
Obnova nápisu na Ptačím kameni

Günter Menzel

Jistě si většina z nás pomníkářů pamatuje, že tzv. Ptačí kámen v údolí pod prosečskou rozhlednou stával před léty ve vzrostlém lese. Když jsem se k němu letos jednoho slunného dne vydal, abych obnovil zašlý nápis, zůstal jsem ohromeně stát a v němém úžasu zíral na záplavu barevných květů, pod kterou nebyl kámen vůbec vidět. Zkusil jsem se tím křovím prodrat až ke kameni, což se mi nakonec povedlo, ale od malování písmen jsem musel upustit.

Na mou druhou návštěvu Ptačího kamene jsem se již vybavil zahradnickými nůžkami, pákovými nůžkami na silnější větve a sekerou. Nejdříve bylo nutné prostříhat si cestu k samotnému kameni, později i zvětšit místo těsně před ním tak, abych mohl pracovat. Teprve po těchto úpravách okolí jsem se mohl pustit do díla, kvůli kterému jsem sem vlastně přišel. Po několika hodinách byla obnova nápisu hotova, hodnocení nechávám na čtenářích Patrona. Při zpáteční cestě domů jsem si ještě stihl prohlédnout Ptačí napajedlo a pěkně opravenou kapličku při silnici do Horní Proseče (o obnově kapličky jsme psali v Patronu 3/2014).

Domů jsem si přinesl i památku v podobě několika klíšťat – snad ne trvalou. Jinak to však byl docela vydařený den.

Ptačí kámen s obnoveným nápisem z roku 1934

Památka U Pánaboha nad Hlídači Koutu

Herbert Endler

Pomníček U Pánaboha vyfotografovaný
v roce 1979

V kartotéce Emila Nováka, který zde ještě kolem roku 1950 sám svážel na saních dřevo, jsem našel záznam s tímto popisem:

Jedna ze svážnic, která se používala ještě v padesátých letech minulého století, vedla údolím Černé říčky do Bílého Potoka. Staří Němci ji říkali Hauptmannsgasse, údajně podle prvního svážče jménem Hauptmann. Poblíž skály Horní Hlídač Koutu, kde začíná terén prudce klesat, visíval na stromě svatý obrázek. U něho se dřevaři nejprve pomodlili, aby s pomocí boží šťastně došli. Teprve pak se s naloženými saněmi spustili do údolí. Zasklená skříňka s figurkou Matky boží ozdobenou růžencem visela na stromě až do šedesátých let, kdy ji už téměř rozpadlou nahradil krucifix připevněný sem Alfredem Wildnerem z Frýdlantu a Ernstem Elstnerem z Raspenavy. Místu se odedávna říkalo U Pánaboha a pod tímto jménem je zaneseno i v Matouschkově „speciálce“.

O stejném místě píše i Rudolf Kauschka ve své knížce *Wandern und Klettern* vydané roku 1923, když na straně 105 uvádí, že „... kousek nad Horním Hlídačem Koutu u hraničního kamene 49, 51, 52 zdobí nábožný obrázek štíhlý vysoký buk“.

*Jdu po křesťanské cestě na
Páňabohu – podle Holkové –
Křišticův – Jos. Děl. ŠPA.*

Dokumentace o instalaci obnovené památky v roce 1992

Při našem pátrání po pomníčcích se nám s přítelem Gerhardem a Michalem podařilo památku U Pánaboha nalézt teprve napodruhé, a to 28. října 1979. Roku 1992 jsme zhotovili s Gerhardem nový dřevěný památníček a 21. května 1992 jsme jím nahradili původní zchátralý.

Štíhlý a vysoký buk, popisovaný roku 1923 Rudolfem Kauschkou, mezitím značně zmohutněl a v roce 2007 došlo k jeho vyvrácení. To jsme zjistili náhodně, když jsme sem přišli ve složení Věra a Jaroslav Hauferovi, Martin Waldheger, Josef Stoklasa se synem a Herbert Endler. Tabulka na vyvráceném buku našťastí nedoznala většího poškození, a tak jsme se po krátké poradě rozhodli zahájit akci „Zlomený strom“. Jinými slovy sundat památku z vyvráceného buku a umístit ji na sousední strom. Podali jsme artistické výkony, o nichž jsme neměli ani ponětí, že jich jsme vůbec schopni. Navíc jsme si vyšli jen s minimálním náradím, a tak hlavními nástroji byly naše kapesní nože. Nicméně se nakonec vše podařilo. Kdo někdy zkusil do buku zašroubovat vrut bez předvrtání, ten určitě ví, o čem hovořím! V roce 2010 jsem se přesvědčil, že tabulka s křížem ještě zdobila bývalou svážnou cestu.

Až přichází rok 2017 a zpráva Rudy Makěla o spadlé památce U Pánaboha a jejím léty zchátralém stavu. O nalezení a opravě pojednává následující příspěvek Marie Matuškové.

Akrobatické přemístění pomníčku na jiný strom v roce 2007

Oprava křížku U Pánaboha

Marie Matušková

V Topografii skal Jizerských hor, Gustav Ginzl, Emil Novák z roku 1962, stojí, že u skal Horního Hlídače visí na buku polo-rozpadlý svatý obrázek v dřevěné skřínce. Později byl nahrazen křížkem na dřevěné desce. Vlivem počasí a stárnutí materiálu křížek spadl. Na zemi jsme ho našli v létě 2017 a odnesli dolů.

Na opravě se podílelo Jizerskohorské technické muzeum, Jiří Pavelka, Ruda Makeř a Marie Matušková. Opravený křížek byl dne 9. září 2017 vyneseno Hauptmannovou cestou a připevněn na buk skupinou ve složení: Šárka Štěpánová, Marie Matušková, Ruda Makeř, Aleš Navrátil, Jaroslav Haufer a Jiří Růžička. Radost z vykonané práce jsme vystupňovali návštěvou Scheibsteinu (Studentský kámen), prohlídkou skalního hříbu u Nosu a dokonce i vyhlídkou z Nosu samotného.

Dolů jsme sestoupili krkolomnou cestou zvanou kdysi Böhmensteig, která má historický význam jako sváznice a na mapách se vyskytuje již před třemi sty léty.

Nejnovější podoba památky U Pánaboha před upevněním na buk

Porscheho pomník po letech září novotou

Bohumil Horáček

V plánu činnosti Spolku Patron pro letošní rok se objevila položka údržby Porscheho pomníku, který se nachází při horním toku Černé Nisy. Pomník stojí na místě, kde byl v roce 1874 zavražděn a oloupen statkář Wenzel Porsche. Akce se odehrávala trochu ve stínu ostatního dění, přestože jsme již od začátku věděli, že zvýraznění tak velkého množství písmen, jaké se na Porscheho pomníku nachází, nebude jednoduchým úkolem. Ani jsme se neodvažovali je všechna spočítat.

Předseda Spolku Patron Libor Bednařík (vlevo) s revírníkem Otto Kučerou před zahájením prací

Proč byla nutná obnova na tělese pomníku? Odpověď je jednoduchá – poslední údržba zde proběhla před delší dobou. Památka se navíc po plošném kácení jizerskohorských lesů ocitla na začátku 90. let minulého století na holé planině a kdosi tehdy v dobré víře do těsné blízkosti pomníku zasadil věnec malých smrčků. Za 20 let tyto stromy vyrostly natolik, že památku přerostly, zcela zastínily a přispěly k rychlejší tvorbě lišejníku na jeho povrchu. Vlhké prostředí, mechy a lišejníky pak vytesaný nápis učinily téměř nečitelným.

Spolek Patron tedy provedl očistu pomníku a obnovu písma. Největší zásluhu na tom má Libor Bednařík, který u Porscheho pomníku strávil velkou část letošního léta a ví nejlépe, kolik úsilí je za obnovou písma skryto. Naštěstí nedopadl tak, jako Otto Pospíšil, který někdy v 70. letech minulého století prováděl údržbu pomníku, jsa zavěšen do horolezeckých smyček. Ve vlhkém a chladném prostředí si do kolenou, jimiž se o památku opíral, prý uhnal revma. Sám to alespoň tvrdil...

Ve spolupráci s Lesy ČR letos také proběhl prořez vzrostlých stromů, takže památka je nyní dobře viditelná a stojí na nevelké pasece, podobně jako v době svého vzniku. Její současnou podobu uveřejňujeme na zadní straně tohoto vydání.

Obsáhlé informace o Porscheho pomníku najdete v časopisu Patron č. 2/1994. Autorem tehdejšího příspěvku je Gerhard Kutnar.

Fotografie k článku Otokar Simm

*Nejprve bylo nutné očistit povrch
od mechů a lišejníků*

Památník smíření v Raspenavě

Jan Heinzl

První červencový den roku 2017 se na raspenavském hřbitově uskutečnil vzpomínkový akt, v rámci kterého byla odhalena pamětní deska, zasazená do jednoho z opuštěných hrobových míst. Dvojazyčný text je připomínkou českých Němců z Raspenavy, Luhu, Lužce i Pekla, kteří zde po staletí nacházeli odpočinku, a jejichž náhrobní kameny již neexistují nebo postupně zanikají.

Místo bylo upraveno společnou iniciativou Franze Neumanna, zástupce sdružení Heimatkreisverband Friedland e. V., a města Raspenava. Mezi raspenavskou samosprávou a sudetskými Němci z Raspenavy panují přátelské vztahy již řadu desetiletí. V minulosti tak například došlo ke společné obnově pomníku a náhrobku malíře Jizerských hor Wenzela Franze Jägera.

Fotografie k článku Franz Neumann

Franz Neumann (vlevo) a starosta Raspenavy Pavel Lžičar před pomníkem

Texty na desce:

Zum Gedenken
an die deutschen Bewohner
von Raspenau, die hier
auf dem Friedhof ruhen.

Zum Gedenken
an die Opfer von Krieg,
Gewalt und Vertreibung.

Zur Mahnung
zu Frieden und Versöhnung.

Die früheren Bewohner von Raspenau
und die Stadt Raspenava
A. D. 2017

Na památku
německých obyvatel
Raspenavy, kteří na tomto
hřbitově odpočívají.

Na památku
obětí válek,
násilí a vyhnání.

Na památku
pro mír a smíření.

Dřívější obyvatelé Raspenavy
a město Raspenava
L. P. 2017

Farář Martin Blümel žehná novému pomníku smíření na raspenavském hřbitově

Kříž Práce - ochránce ruprechtických lomařů

Vojtěch Mai, lamač

Práce lomařů a kameníků je odedávna velice těžká i nebezpečná. Však se také nejen v Jizerských horách můžeme setkat s pomníčky, připomínajícími nehody spojené s jejich dílem. Jak už se mohli čtenáři časopisu dozvědět, lom Ruprechtice nabízí kromě svých tradičních výrobků i věci méně obvyklé. Jde o křížky umístěné na lomových stěnách, němé strážce zdraví a životů pracovníků lomu. Jak bylo zjištěno, v jejich účinek věří i ti nevěřící... Náš příspěvek se proto věnuje krátkému pohledu na tato místa.

V horkých dnech letošního léta se dalo pozorovat, že letitý kříž umístěný na hraně lomu Lednice se začíná naklánět (viz Patron 2/2016 – pozn. redakce). V té době se v mé partě zrovna vyráběly žulové menhiry pro náročného zákazníka. Z jejich délky okolo šesti metrů občas zbyl kus, tedy odlom, který evokoval myšlenky využít ho ke vztyčení. Nápad byl tedy na světě a jeho zrealizování bylo už, obrazně řečeno, dílem okamžiku.

Založení kříže do „bludáku“ na okraji lomové jámy

Určili jsme výšku, poměrově k ní paže a hrot kříže. Zbývalo navrhnout průměr, délku zajišťujících čepů a zakotvení do vhodného podloží. Jasnou volbou bylo, že kříž bude hrubý, lamačsky provedený, syrový. Nešlo nám o čisté kamenické provedení jako při obvyklých zakázkách. Vývrty v jeho stranách nám připadly adekvátní naší práci a lidem, které má ochraňovat. Jako nejvhodnější se pro umístění čtyřmetrového drobečka ukázalo takřka stejné místo, kde stál „původní“ křížek.

Protože bylo nezbytné dbát na bezpečnost, musel se vysoký a štíhlý kámen umístit přiměřeně od hrany lomu. Rozhodli jsme se proto, že kříž zasadíme na čep do hlubokého lože krásně zpatinovaného „bludáku“ ideálně vejčitého tvaru. Vyniklo tak propojení přírodně modelovaného a technicky odvrtaného kamene. Myslím, že záměr vyšel a tyto dvě difference si neodporují.

Už během stavby se starý kříž na hraně Lednice definitivně odlomil a pomyšlně tak předal štafetu kříži novému. Zajímavou skutečností bylo, že se právě v čase přirozeného konce křížku staly úrazy dvěma vedoucím pracovníkům, a tak jsme vždy na konci pracovní směny spěchali s rychlým dokončováním nového strážce. Do jaké míry se jednalo o náhodu, je na představě každého...

Protože se odedávna dávají jména lidem i věcem, byl jsem hned přesvědčen, že náš kříž by se měl nazývat Křížem Práce. Přejme si tedy, aby byl ochráncem životů dělníků při nebezpečné a nelehké těžbě kamene, a to jak v pracovních dnech, tak i v čase odpočinku před dalším náročným dnem.

Autor článku děkuje svému vedoucímu Jakubu Šrekovi za schválení záměru, a Václavu Bendovi za pomoc se stavbou a čepováním jednotlivých dílů kříže.

Hotový Kříž Práce na lomem Lednice

Historie hodkovických domů, 2. díl

Zdeněk Buriánek

Zavítejme znovu do Hodkovic nad Mohelkou a poznejme zajímavou historii dalšího ze zdejších domů. Druhá část třídílného seriálu nás opět vede na hodkovické náměstí, kde se při ústí dnešní Koněvovy ulice nachází dům č. p. 167.

Dříve se zde říkalo v Dolní Kostelní uličce. Před 2. světovou válkou byl majitelem domu č. p. 167 řeznický mistr Anton Wagner. S manželkou Marthou provozovali v přízemí domu největší řeznictví v Hodkovicích. Martha Wagnerová pocházela z České ulice (dříve Deutsche Gasse) z domu č. p. 142.

Anton Wagner měl několik zaměstnanců a mezi lidmi byl velmi oblíbený. Za války zde od roku 1941 pracovala slečna Jiřina Trejbalová z Kněžíček u Českého Dubu. Wagnerovi ji zachránili před nasazením do Německa. Jiřina pomáhala jak v obchodě,

Dům č. p. 167 mezi prodejnou Baťa a hotelem Praha (cca 1946)

tak v domácnosti. Starala se o jejich nemocnou dceru Margu. Wagnerovi vlastnili černý automobil značky Tatra. Často s ním jezdili na výlety do hor. Brávali s sebou dceru Margu, slečnu Jiřinu a doprovázel je i jejich pesek Barri. Bohužel přes veškerou péči dcera Marga zemřela. Je pochována na místním hřbitově v rodinné hrobce.

Možná, že by se našlo ještě pár pamětníků, kteří si vzpomenu, jak se u Wagnerů dobře vařilo. O prázdninách chodila vypomáhat s výdejem obědů i slečna Mili. Byla dcerou zdejšího malíře Josefa Fanty. Říkala: „Nikdy jsem za službu nebrala peníze, ale dostávala jsem balíček v podobě výslužky, což bývalo kousek salámu nebo jitrnice.“

Po válce byla doba velmi nejistá a Wagnerovi navíc byli zdrce-
ni ztrátou své jediné dcery, proto sami odešli do Bavorska. Zde našli práci u sedláka v malé vesničce v okrese Kempten. Řeznictví však v domě č. p. 167 zůstalo i nadále – po válce v tradici pokračoval řezník František Roubínek. V krámku začal prodávat v roce 1945, po roce 1948 byl krámkem znárodněn a dostal název Masna, národní podnik. Řeznictví, uzenářství a bufet zde vydržely až do roku 1994, kdy byly uzavřeny. Před několika lety vnučka Františka Roubínka celý dům citlivě zrenovovala do dnešní podoby.

Manželé Roubínkovi před řeznictvím (1957)

Děje se v Jizerských horách

Putování po málo známé poutní cestě

Také letos pokračovaly výlety Frýdlantskem – tímto krásným a bohem i vládou zapomenutým krajem. Maruška Matušková a Ruda Makeš v sobotu 23. září 2017 zorganizovali putování po málo známé poutní cestě, kterou po desetiletí putovali věřící z Žitavy a Bogatynie (dříve Reichenau) do Hejnic. Téměř 13 kilometrů dlouhá trasa z Dětrichova do Raspenavy představila účastníkům řadu křížů a božích muk, novějších památníků a dalších zajímavých míst.

Spolek Patron vystavoval v Dolním Bousově

Výstava o drobných památkách Jizerských hor a historii Spolku Patron byla od 6. do 29. října 2017 k vidění v prostorách Městské knihovny v Dolním Bousově. Výstavu doplnila přednáška o památkách Jizerských hor. Dolnobousovská zastávka je posledním výjezdem výstavy, která měla premiéru již v roce 2012. Od listopadu 2017 budou její panely natrvalo umístěny ve stálé expozici ve Vile Schowanek v Jiřetíně pod Bukovou. Pro rok 2018 připravujeme výstavu novou, aktuální formou i obsahem.

Poškození Streitova obrázku

Případy vandalizmu na pomníčkách v Jizerských horách se množí. Po odcizení Lichtenecknerova, Gregorova a Gahlerova kříže bylo v létě objeveno také poničení Streitova obrázku při rozcestí v sedle mezi Smrkem a Měděncem. Památka nese stopy vandalství – rozlomená krycí stříška, odcizený korpus Krista a poškození podkladové desky. Chybí také drobný kovový lísteček, který zdobí horní část kříže. Výsledek lidské hlouposti bude tedy nutné napravit.

Připravujeme do příštího vydání

Již nyní víme, že v příštím vydání časopisu Patron se dočtete o budování a otevření stálé spolkové expozice ve Vile Schowanek, o návštěvě dalších potomků u Stammelova pomníku a o obnově pomníku sedmileté války v Luhu u Raspenavy.

Obnova Wenzerichova pomníku pod Sedmitrámovým mostem, foto Otokar Simm

Wenzerichův pomník požehnal hejnický farář Pavel Andrš, foto Petr Bíma

Pomník Porscheho smrti s obnoveným nápisem, foto Otokar Simm

Patron

**Čtvrtletník přátel drobných památek
Jizerských hor č. 3/2017 (28. ročník)**

Vydává Spolek Patron, zapsaný ve spolkovém rejstříku vedeném Krajským soudem v Ústí nad Labem v oddílu C, vložce 2660, se sídlem: č. p. 104, 468 43 Jiřetín pod Bukovou, IČO: 64669807, e-mail: spolek@spolekpatron.cz, web: www.spolekpatron.cz. Redakce: Bohumil Horáček, Otokar Simm. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OkÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 10470. Výtisk je neprodejný a slouží výhradně pro vnitřní potřebu spolku a jeho členů. Příspěvky a fotografie do dalšího vydání zaslejte nejpozději do **10. prosince 2017** na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. **Za správnost příspěvků odpovídá autor. Redakce žádá autory o porozumění pro jazykovou a redakční úpravu jednotlivých příspěvků.**

reklama-4u.cz
reklamní agentura
e-mail: info@reklama-4u.cz